

การประชุมเผยแพร่ผลงานโครงการพุทธธรรมพหุนิยม ปีที่ 2

กลุ่มงานวิจัย เมธีวิจัยอาวุโส สกว.

ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.สุวรรณา สถาอานันท์

“พุทธธรรมพหุนิยมจีน-อินเดีย : จากความเป็นอื่นสู่ความหลากหลาย”

บทคัดย่อ (Abstract)*

บทวิเคราะห์เรื่องเล่าเกี่ยวกับศาสนาอื่นในพระไตรปิฎก : มโนทัศน์เรื่องพระเจ้ากับแนวคิดพุทธธรรมพหุนิยม

เฉลิมวุฒิ วิจิตร

สาขาวิชาสังคม วัฒนธรรม และการพัฒนามนุษย์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาท่าทีของพุทธศาสนาภายใต้กรอบแนวคิดแบบพหุนิยมทางศาสนาต่อมโนทัศน์เรื่องพระเจ้าที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ในการถกเถียงประเด็นเรื่องท่าทีของพุทธศาสนาต่อศาสนาอื่นสามารถแบ่งได้เป็น 3 แนวคิด คือ 1.แนวคิดแบบกีดกันคัดออก (Exclusivism) 2.แนวคิดแบบรวมเข้าทั้งหมด (Inclusivism) และ 3.แนวคิดแบบพหุนิยม (Pluralism) ในงานวิจัยนี้เสนอว่าพุทธศาสนามีแนวคิดแบบพหุนิยม โดยแบ่งเป็น 3 ด้าน คือ (1) ด้านสังฆธรรมหรืออภิปราย พุทธศาสนายอมรับความเป็นไปได้ที่ศาสนาอื่นสามารถแสดงสังฆธรรมที่เป็นความจริง (2) ด้านวิถีปฏิบัติ พุทธศาสนาถือว่าหลักอริยมรรคมีองค์แปดคือวิถีปฏิบัติเดียวที่นำไปสู่จุดหมายสูงสุด แต่วิถีปฏิบัตินี้มีหลากหลายรูปแบบและสามารถพบได้ในหลักคำสอนของศาสนาอื่น และ (3) ด้านจุดหมายสูงสุด พุทธศาสนาถือว่าการหลุดพ้นจากความทุกข์คือจุดหมายที่มีคุณค่าสูงสุด

อย่างไรก็ตาม ในงานวิจัยนี้มุ่งวิเคราะห์ท่าทีของพุทธศาสนาต่อศาสนาอื่นภายใต้แนวคิดแบบพหุนิยมทางศาสนาเฉพาะด้านสังฆธรรม ในกรณีการเผชิญหน้าระหว่างพระพุทธเจ้ากับมโนทัศน์เรื่องพระเจ้าแบบเอกเทวนิยมของพราหมณ์ในพระไตรปิฎก จากการศึกษาพบว่าพระพุทธเจ้าไม่ยอมรับมโนทัศน์เรื่องพระเจ้าแบบเอกเทวนิยมของพราหมณ์ แต่ไม่ได้ทรงปฏิเสธการดำรงอยู่ของพระเจ้าในฐานะปฐมเหตุและจุดหมายสูงสุดอย่างตรงไปตรงมา เพียงแต่ทรงชี้ให้เห็นถึงข้อบกพร่องทางญาณวิทยาในการยืนยันการดำรงอยู่ของพระเจ้า สำหรับหลัก

* งานวิจัยยังอยู่ระหว่างการพัฒนา โปรดติดตามผลงานฉบับสมบูรณ์

คำสอนสำคัญของพราหมณ์ที่เกี่ยวกับมโนทัศน์เรื่องพระเจ้า 2 หลักคำสอน คือ ระบบวรรณะและการบูชาัญ
พระพุทเจ้าไม่ได้ทรงล้มล้างหลักคำสอนดังกล่าว แต่ทรงริ่สร้างคความหมายใหม่ที่ไม่เกี่ยวข้องกัมโนทัศน์เรื่อง
พระเจ้าแต่เป็นเรื่องของกระบวนการทางธรรมชาติให้กับหลักคำสอนทั้งสอง อย่างไรก็ตาม การไม่ยอมรับมโนทัศน์
เรื่องพระเจ้าและการริ่สร้างหลักคำสอนที่เกี่ยวกับมโนทัศน์เรื่องพระเจ้าไม่ใช่หลักฐานเพียงพอในการยืนยันว่า
พุทธศาสนาไม่มีแนวคิดแบบพหุนิยมทางศาสนา เพราะภายใต้บริบทของสังคมชมพูทวีปโบราณ พราหมณ์เป็นผู้
ทรงอิทธิพลอย่างกว้างขวางในสังคมและมีท่าทีต่อศาสนาอื่นและชนนอกรวรรณะพราหมณ์ตามแนวคิดแบบกีดกัน
คัดออกเชิงซ้อน ท่าทีของพระพุทเจ้าต่อมโนทัศน์เรื่อง พระเจ้าของพราหมณ์จึงเป็นการปลดปล่อยและสร้างคความ
เท่าเทียมให้กับมนุษย์ในการปฏิบัติและบรรลุจุดหมายสูงสุด รวมถึงเปิดโอกาสความเป็นไปได้ของหลักคำสอนของ
ศาสนาอื่นว่าอาจเป็นจริง

คำสำคัญ : พุทธศาสนา, พหุนิยมทางศาสนา, พระเจ้า, พราหมณ์, ระบบวรรณะ, การบูชาัญ

แนวคิดพุทธธรรมพหุนิยมในคำสอนของพุทธทาสภิกขุ

ชวนนท์ กาญจนสุวรรณ

วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์ลำปาง

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มุ่งศึกษาวิเคราะห์คำสอนของท่านพุทธทาสภิกขุที่เปิดแง่มุมความเป็นไปได้ในการเปิดรับศาสนาอื่นบนพื้นฐานแนวคิดพหุนิยมทางศาสนา ทั้งนี้ท่านพุทธทาสเป็นพระสงฆ์ฝ่ายเถรวาทที่มีงานเขียนจำนวนมากหนึ่งที่เชื่อมโยงพุทธธรรมกับแนวคิดของต่างศาสนา ท่านจึงเป็นผู้เปิดพื้นที่ความเป็นไปได้ให้แก่พุทธธรรมให้มีแง่มุมแบบพหุนิยม ทั้งนี้จากการทบทวนข้อสังเกตต่อจุดยืนแบบพหุนิยมของพุทธศาสนาพบว่า เป็นไปได้ค่อนข้างยากเนื่องจากจำกัดหนทางแห่งการพ้นทุกข์และเหล่าผู้ติดตามต้องดำเนินตามหนทางดังกล่าว แต่ยังมีมิติที่พุทธธรรมมีท่าทีตอบรับต่อความเป็นพหุนิยม คือ การเกิดปัญญามองเห็นความว่างและความกรุณาต่อผู้อื่น จึงนำมาสู่การวิเคราะห์คำสอนของท่านพุทธทาสในประเด็นความว่าง ความกรุณา และการเปิดกว้างต่อหนทางของศาสนาอื่น ประการแรก เมื่อมองเห็นความว่างแห่งตัวตนจะเกิดการถอดถอนการเอาตนเองเป็นศูนย์กลาง และนำไปสู่การเปิดกว้างต่อการยอมรับผู้อื่น ประการต่อมา เมื่อถอดถอนการเอาตนเองเป็นศูนย์กลางจึงเกิดความเห็นใจ และเอาใจใส่ต่อความทุกข์ที่แต่ละศาสนาต้องเผชิญ ทั้งนี้การเข้าถึงหัวใจของศาสนาของตน จะก่อให้เกิดความเชื่อมโยงและความเข้าใจอันดีต่อกัน ประการสุดท้าย ด้วยความเข้าใจอันดีระหว่างศาสนานี้ จะช่วยเกื้อกูลส่งเสริมกันและกันให้ไปสู่ความพ้นทุกข์ตามวิถีทางของแต่ละศาสนา ทั้งนี้มีข้อสังเกตที่ว่า คำสอนของท่านพุทธทาสแม้จะเปิดต่อความเป็นพหุนิยม แต่มีข้อจำกัดคือ ท่านมองว่าแต่ละศาสนาต่างมีเป้าหมายเดียวกันคือ ทำลายความเห็นแก่ตัว ซึ่งเป็นข้อเสนอที่ว่าทุกศาสนามุ่งไปสู่ความจริงเดียวกันแบบที่ จอห์น ฮิค เสนอ ดังนั้นในแง่นี้จึงไม่ใช่พหุนิยมที่ยอมรับความเป็นจริงสูงสุดที่หลากหลาย

คำสำคัญ : พุทธทาสภิกขุ, พหุนิยมทางศาสนา, พุทธศาสนา

**ทัศนะต่อพุทธศาสนาของนักเขียนอินดีในสังคมพหุวัฒนธรรม :
กรณีศึกษาผลงานของภิกษุอานันท์ เกาส์ลายัน และมหาบัณฑิตราหุล สางกฤตยาอัน**

กิตติพงศ์ บุญเกิด

สาขาวิชาภาษาเอเชียใต้ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาว่าปัจจัยอะไรที่ทำให้ภิกษุอานันท์ เกาส์ลายัน และมหาบัณฑิตราหุล สางกฤตยาอัน นักเขียนอินดียุคใหม่ผู้มีพื้นฐานมาจากครอบครัวฮินดูหันมาสนใจศึกษาพุทธศาสนา พวกเขาได้รับความรู้ทางพุทธศาสนาอย่างไร และผลงานวรรณกรรมของพวกเขาสะท้อนให้เห็นทัศนะของตนที่มีต่อพุทธศาสนาอย่างไร โดยศึกษาจากวรรณกรรมประเภทสารคดีที่ประพันธ์ใหม่เท่านั้น จากการศึกษาพบว่าความต้องการปฏิรูปสังคมเป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้นักเขียนทั้งสองเข้ามาสนใจพุทธศาสนา และนำความรู้ที่ศึกษาจากประเทศศรีลังกาและทิเบตกลับมาเผยแพร่ในอินเดีย นักเขียนทั้งสองได้ประจักษ์ว่าระบอบวรรณะคือรากใหญ่ของปัญหาทั้งหลายในสังคม พวกเขาจึงเข้าร่วมขบวนการชาวพุทธใหม่กับดร.อัมเบดการ์ และยืนยันทัศนะของตนอย่างชัดเจนว่าหลักการทางพุทธศาสนาเท่านั้นที่จะแก้ปัญหาระบอบวรรณะได้ โดยใช้วรรณกรรมภาษาอินดีเป็นสื่อสำคัญในการเผยแพร่ความรู้เพื่อฟื้นฟูและสร้างความหมายใหม่แก่สังคมอินเดียให้มีเอกภาพในสังคมพหุวัฒนธรรม

คำสำคัญ : วรรณกรรมอินดียุคใหม่, ขบวนการชาวพุทธใหม่, ทลิต, ภิกษุอานันท์ เกาส์ลายัน, มหาบัณฑิตราหุล สางกฤตยาอัน

พุทธศาสนากับการสังเคราะห์ตนเข้ากับพุทธวัฒนธรรมในสังคมจีนช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 3-6

รศ.ดร.ปกรณ์ ลิ้มปณฺสรณ์

สาขาวิชาภาษาจีน คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทคัดย่อ

บทความนี้ มีความประสงค์จะทำความเข้าใจเหตุและปัจจัยที่อำนวยความสะดวกให้พุทธศาสนาประสบความสำเร็จในการประสมประสานกับวัฒนธรรมความเชื่ออันหลากหลายของชาวแผ่นดินจีนที่มีอยู่แต่เดิม จนสามารถกลืนกลายเข้าเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของชาวจีนได้อย่างไม่รู้สึกรู้สีกแปลกแยก จากการศึกษาพบว่า ช่วงระยะเวลาสำคัญที่สุดที่มีผลต่อการตั้งตัวยืนหยัดขึ้นได้อย่างมั่นคงในแผ่นดินจีนของพุทธศาสนา ก็คือช่วงระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 3-6 ซึ่งตรงกับสมัยที่อำนาจการปกครองของอาณาจักรจีนถูกแบ่งแยกกระจายออกเป็นหลายส่วน นับตั้งแต่สมัยสามก๊ก (220-265) ตลอดมาจนถึงสมัยราชวงศ์เหนือ-ใต้ (419-589) ส่งผลให้บรรยากาศทางวัฒนธรรมความเชื่อของจีนเกิดการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างมาก ศรัทธาที่มีต่อสสารัตถะความเชื่อที่เป็นหลักมาแต่สมัยราชวงศ์อันเริ่มคลอนแคลนและเกิดมีปฏิกริยาเป็นกระแสนิยมทางความเชื่อแบบใหม่เกิดขึ้นในสังคม กระแสที่มีอิทธิพลมากคือกระแส “เสวียนเสวีย” และกระแสของขบวนการก่อรูปเป็น “ศาสนาเต๋า” กระแสนิยมทั้งสองนี้ได้ร่วมกันเปิดช่องทางให้พุทธศาสนาได้มีโอกาสเข้าถึงสังคมของปัญญาชนคนชั้นสูง สงเคราะห์ให้พุทธศาสนาได้พื้นที่ในการปลูกศรัทธาและพัฒนาหลักธรรมคำสอนจนสามารถเผยแพร่ออกไปในวงกว้างจนทั่วทั้งดินแดนจีน ปัจจัยที่อำนวยความสะดวกให้พุทธศาสนาสามารถสังเคราะห์ตนเองให้เข้ากับวิถีชีวิตของชาววัฒนธรรมจีนจึงมีความละเอียดอ่อนและผ่านการปะทะวิสาสะแลกเปลี่ยนทางความคิดความเชื่ออย่างสลับซับซ้อน จนเป็นเหตุให้พุทธศาสนาต้องปรับเปลี่ยนแต่งเติมหรือตัดทอนคำสอนและศีลาจารวัตรหลายอย่างหลายประการเพื่อให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมความเชื่อของชาวจีน

คำสำคัญ : พุทธศาสนาในจีน, หมิงเจียว, เสวียนเสวีย, ศาสนาเต๋า

พหุวัฒนธรรมกับการปฏิวัติ : ประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ ระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์จีนกับขบวนการทางสังคมแนวพุทธ

รศ.ดร.วาสนา วงศ์สุรวัฒน์

ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อ

ประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์จีนกับขบวนการทางสังคมแนวพุทธนั้นมีพัฒนาการที่ซับซ้อนและย้อนแย้งมาก เริ่มจากการต่อต้านขบวนการทางศาสนาทุกประเภทในฐานะเป็นเครื่องมือมอมเมามวลชนในยุคแรกสถาปนาพรรค ต่อมาเมื่อแนวทางการสังคมนิยมเกษตรของ เหมา เจ๋อตง กลายมาเป็นแนวทางหลักของพรรคนับตั้งแต่เหตุการณ์เดินทัพทางไกลในต้นทศวรรษที่ 1930 นั้นพรรคคอมมิวนิสต์จีนก็หันมาพยายามทำความเข้าใจกับขบวนการทางสังคมแนวพุทธที่มีอิทธิพลอยู่ในสังคมชาวบ้านรากหญ้ามากยิ่งขึ้น ขบวนการเหล่านี้ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มที่สำคัญสามกลุ่ม ได้แก่ สมาคมลับ กองกำลังป้องกันตนเองระดับท้องถิ่น และสมาคมสาธารณประโยชน์ ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการจัดตั้งแรงงานภาคเกษตร และพัฒนาศักยภาพของกองทัพปลดแอก จนนำไปสู่ความสำเร็จในการปฏิวัติคอมมิวนิสต์และสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีนได้สำเร็จในปี ค.ศ. 1949 หลังจากนั้นพรรคได้พยายามกลับเข้าสู่แนวทางวัตถุนิยมแบบคอมมิวนิสต์โดยจัดกลุ่มขบวนการทางสังคมที่ได้รับอิทธิพลจากศาสนาทั้งหมดให้เป็นเรื่องไสยศาสตร์มงายมอมเมาประชาชน ต่อมาในยุคปฏิวัติวัฒนธรรม (ค.ศ. 1966 – 1976) ขบวนการทางสังคมแนวพุทธเหล่านี้ถูกปราบปรามอย่างรุนแรงในฐานะส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมเก่า ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการสร้างสังคมนิยมเกษตรในอุดมคติ จนเมื่อประธานเหมาถึงแก่อสัญกรรมแล้ว เติ้ง เสี่ยวผิง ได้ประกาศนโยบายปฏิรูปและเปิดประเทศจึงได้มีการลดความตึงเครียดในการปราบปรามองค์กรด้านศาสนาลง มีการให้เสรีภาพทางศาสนาภายใต้การควบคุมของพรรคคอมมิวนิสต์ และเปิดโอกาสให้ขบวนการทางสังคมแนวพุทธหลายขบวนการได้กลับมาดำเนินการอีกครั้งภายใต้เงื่อนไขความสามัคคีโดยสิ้นเชิงต่อรัฐบาลพรรคคอมมิวนิสต์ มิฉะนั้นก็จะถูกปราบปรามอย่างรุนแรงอีกครั้งเช่น ขบวนการฝ่าหลุนกง ในทศวรรษที่ 1990 – 2000 พรรคคอมมิวนิสต์จีนนั้นประสบความสำเร็จในการปฏิวัติและกุมอำนาจปกครองในจีนได้อย่างยาวนานเพราะมีคุณสมบัติสำคัญที่ใกล้เคียงกับขบวนการทางสังคมแนวพุทธเหล่านี้ กล่าวคือ มีความสามารถในการปรับตัวและใช้เครือข่ายพหุวัฒนธรรมต่างๆ เพื่อสนับสนุนเป้าหมายทางการเมืองของตน ในขณะเดียวกันเมื่อสามารถสถาปนาอำนาจทางการเมืองได้อย่างมั่นคงแล้วก็จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนแนวทางการจัดการกับขบวนการทางสังคมแนวพุทธวัฒนธรรมให้มาอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐบาลอย่างเคร่งครัด เพราะพหุวัฒนธรรมที่เคยเป็นกำลังสำคัญในการปฏิวัติล้มล้างระบอบเก่า ก็ย่อมจะกลายมาเป็นภัยทำลายความมั่นคงของอำนาจในระบอบใหม่ได้เสมอ

คำสำคัญ : พรรคคอมมิวนิสต์จีน, ขบวนการทางสังคมแนวพุทธ, สมาคมลับ, กองกำลังป้องกันตนเองระดับท้องถิ่น, สมาคมสาธารณประโยชน์, ฝ่าหลุนกง, ฉี่กง, เสรีภาพทางศาสนา

การปะทะสังสรรค์ของคติ ขงจื๊อ เต๋า พุทธในตัวละครหงอคงในวรรณกรรมไซอิ๋ว

รศ.ดร.สุรสิทธิ์ อมรวิชช์ศักดิ์

สาขาวิชาภาษาจีน คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ศึกษาความสัมพันธ์ที่สะท้อนคติพุทธวัฒนธรรมแบบจีนในตัวละครหงอคงในวรรณกรรมไซอิ๋ว ผู้วิจัยมีแนวคิดที่ว่า เมื่อคติขงจื๊อ เต๋า และพุทธเป็นเสาหลักทางความคิด กรอบจารีตศีลธรรมของผู้คนในสังคมจีนมาช้านาน วรรณกรรมไซอิ๋วที่ประพันธ์ขึ้นในยุคหมิงย่อมมีสาระของแนวคิดทั้งขงจื๊อ เต๋า และพุทธเช่นกัน ทั้งนี้ได้พยายามชี้ให้เห็นว่าการประกอบสร้างตัวละครหงอคง ซึ่งเป็นตัวละครเอกในวรรณกรรมเกิดจากการประสมประสานของทั้ง 3 แนวคิดคติความเชื่อที่กล่าวมาแล้ว

จากการศึกษาพบว่า ผู้ประพันธ์ได้สร้างภาพความเป็นมนุษย์ให้กับหงอคงด้วยการเรียนรู้กฎเกณฑ์ทางสังคมในแบบที่สำนักขงจื๊อต้องการ เช่นการรู้จักความกตัญญู มนุษยธรรม ความกล้าหาญที่จะทำให้ลายสิ่งเลวร้าย ขณะเดียวกันก็มุ่งมั่นที่จะแสวงหาความเป็นอมตะนิรันดร์กาลของฝ่ายเต๋าอย่างไม่หยุดหย่อน แม้ต่อมาหงอคงจะบวชเป็นพระในพุทธศาสนาแล้วก็ตาม ความชื่นชอบเรื่องการกินของวิเศษก็ไม่ได้หมดไป เมื่อโชคชะตาพลิกผันให้เข้าสู่ทางธรรมในฐานะศิษย์คนโตของพระถังซำจั๋ง การแสดงท่าทีของหงอคงก็กลายเป็นผู้ตื่นรู้ในกิเลสตัณหาทันที ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า การสวมชุดเสื้อผ้าของหงอคงในแต่ละครั้งเป็นการชี้ให้เห็นถึงสถานะที่เปลี่ยนผ่าน จากลิงเป็นมนุษย์ จากมนุษย์กลายเป็นเซียน จากเซียนเข้าถึงพุทธภาวะ อย่างไรก็ตามตัวละครหงอคงในวรรณกรรมไซอิ้วยังมิปมความขัดแย้งเรื่องศีลธรรมในตัวเองด้วย

คำสำคัญ : หงอคง, ไซอิ๋ว, ขงจื๊อ, เต๋า, พุทธ, การปะทะสังสรรค์

“พุทธ” “เต๋า” “ขงจื้อ” เปรียบเทียบหนึ่งเดียว? ใน “ห้องสิน” วรรณกรรมเอกสมัยราชวงศ์หมิง

รศ.ดร.บุรินทร์ ศรีสมถวิล

สาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และประยุกต์ศิลป์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มุ่งเน้นศึกษากระบวนการประสมประสานระหว่างคติ “พุทธ” “เต๋า” “ขงจื้อ” ในวรรณกรรม “ห้องสิน” โดยเสนอว่า แนวคิดขงจื้อที่ว่าด้วย “ลิขิตสวรรค์” เป็น กรอบใหญ่ ของการดำเนินเรื่อง “ห้องสิน” โดยมี “ปิศาจจิ้งจอกในร่างตัวจิ้งจอกเม่าโง่หวังตามพระบัญชาเจ้าแม่หนี่ว่ว” เป็น “แรงขับเคลื่อนหลัก” ที่ทำให้ การเปลี่ยนแปลงราชวงศ์จากซ่งเป็นโจว ดำเนินไปตาม กรอบใหญ่ หรือ กงล้อแห่งลิขิตสวรรค์ได้อย่างราบรื่น โดยมี “เซินกงเป่า” เป็นฟันเฟืองที่ทำให้การทำงานของกงล้อเคลื่อนหมุนไปได้โดยไม่สะดุดจนจบเรื่อง ใน ขณะเดียวกัน ภายใน กงล้อแห่งลิขิตสวรรค์ (กงล้อใหญ่) ยังมี กงล้อเล็ก หรือ กงล้อเฟิงเลินปั้ง (ประกาศิตแต่งตั้ง เทพเจ้า) ที่หมุนเคลื่อนไปพร้อมกับ กงล้อแห่งลิขิตสวรรค์ (กงล้อใหญ่) ซึ่ง กงล้อเฟิงเลินปั้ง นี้ ฉายภาพการ ประสมประสานระหว่างคติ “เต๋า” และ “ขงจื้อ” โดยมี “เคราะห์กรรม” (厄会) เป็น “สายพานเชื่อม” ให้บรรดา เขียนผู้วิเศษแห่งศาสนาเต๋าจำเป็นต้องช่วยเหลือเจียงจื่อหยาร่วมทำสงครามล้มล้างราชวงศ์ซ่ง เพื่อให้เกิดการ ผลิตเปลี่ยนราชวงศ์ตามลิขิตสวรรค์

จากการศึกษายังพบอีกว่า เดิมทีที่ “เต๋า” และ “ขงจื้อ” ได้ปะทะสังสรรค์กันอยู่แล้วใน กงล้อเฟิงเลินปั้ง ยังมีการปะทะสังสรรค์ของ “พุทธ” เข้ามาอีกด้วย โดย “แม่เหล็ก” ที่ดึงดูด “พุทธ” เข้ามาใน กงล้อเฟิงเลินปั้ง มาร่วมปะทะสังสรรค์กับ “เต๋า กับ ขงจื้อ” คือ “มูลเหตุบุญสัมพันธ์ที่มีต่อกัน” (有缘) และ “นำทางให้หลุดพ้น จากการเกิด แก่ เจ็บ ตาย” (度脱)

กงล้อเฟิงเลินปั้ง (กงล้อเล็ก) ที่มีส่วนผสมของ “พุทธ” “เต๋า” “ขงจื้อ” หมุนเคลื่อนไปพร้อมกับ กงล้อแห่ง ลิขิตสวรรค์(กงล้อใหญ่) ภายใต้ แรงขับเคลื่อนหลัก ที่มีส่วนผสมของคติ “พุทธ” “เต๋า” “ขงจื้อ” รวมกันอยู่ ประกอบกับ ฟันเฟือง ที่ช่วยให้กงล้อทั้งสองเคลื่อนหมุนไปข้างหน้าอย่างราบรื่น สามารถฉายภาพ “กระบวนการ” ประสมประสานระหว่างคติที่แตกต่างหลากหลายดำรงอยู่ในเรื่องเดียวกันอย่างกลมกลืน

คำสำคัญ : ห้องสิน, คติพุทธ เต๋า ขงจื้อ, กระบวนการประสมประสาน, กลมกลืน

พุทธศาสนากับบทบาทสตรีในสังคมพหุวัฒนธรรมสมัยราชวงศ์ถัง

ผศ.ดร.ศิริวรรณ วรชัยยุทธ

สาขาวิชาภาษาจีน คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทคัดย่อ

ราชวงศ์ถังถือเป็นราชวงศ์ที่มีความหลากหลายและเปิดกว้างทางวัฒนธรรม สภาพสังคมมีลักษณะเป็นพหุวัฒนธรรม อีกทั้งเป็นช่วงระยะเวลาที่พุทธศาสนารุ่งเรืองมากในจีน พุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาต่างถิ่นได้ปรับตัวเข้ากับแนวคิดตามจารีตของจีน ส่งอิทธิพลต่อความคิดและวิถีชีวิตดั้งเดิมซึ่งดำเนินภายใต้กรอบแนวคิดขงจื้อที่เป็นสังคมชายเป็นใหญ่ การเข้ามาของพุทธศาสนาส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและโอกาสในการทำหน้าที่ของสตรีในบทบาทที่เปลี่ยนไป งานวิจัยนี้ศึกษาอิทธิพลของพุทธศาสนาที่มีต่อสตรีในสมัยราชวงศ์ถังโดยการวิจัยเอกสารข้อมูลภาษาจีนเป็นหลัก ผลการศึกษาวិจัยพบว่าพุทธศาสนาเป็นเงื่อนไขและปัจจัยสำคัญที่ทำให้บทบาทสตรีถึงเปลี่ยนไปภายใต้กรอบแนวคิดขงจื้ออย่างแยบยล พุทธศาสนาได้เพิ่มโอกาสทางการศึกษา พื้นที่ทางสังคม การได้รับการยอมรับทางสังคมจากกิจกรรมทางศาสนาที่ตนเองได้มีส่วนร่วม เพิ่มทางเลือกในวิถีชีวิตที่นอกเหนือจากบทบาทตามจารีตที่กำหนดให้สตรีต้องเป็นบุตรสาวที่กตัญญู เป็นภรรยาที่ฉลาด และเป็นมารดาที่ประเสริฐ อีกทั้งเป็นการแก้ปัญหาชีวิตของสตรีซึ่งผูกติดกับครอบครัว ด้วยการสร้างคุณค่าให้กับสตรีอีกหนทางหนึ่ง

คำสำคัญ : ราชวงศ์ถัง, สตรี, พุทธศาสนา, สังคมพหุวัฒนธรรม

การประชุมเผยแพร่ผลงานโครงการพุทธธรรมพหุนิยม ปีที่ 2
(กลุ่มงานวิจัย เมธีวิจัยอาวุโส สกสว.)

“พุทธธรรมพหุนิยมจีน-อินเดีย : จากความเป็นอื่นสู่ความหลากหลาย”
วันที่ 7-8 สิงหาคม 2563 (นำเสนอการประชุมผ่านช่องทางออนไลน์)

วันศุกร์ที่ 7 สิงหาคม 2563

12.30 – 13.10 น.	เปิดห้องประชุมออนไลน์
13.10 – 13.20 น.	ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.สุวรรณา สถาอานันท์ หัวหน้าโครงการ เล่าความเป็นมาของโครงการพุทธธรรมพหุนิยม
13.20 – 13.30 น.	รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (หรือผู้แทน) กล่าวเปิดงาน
13.30 – 15.30 น.	นำเสนอบทความ พิธีกรโดย รศ.ดร.วาสนา วงศ์สุรวัฒน์ บทวิเคราะห์เรื่องเล่าเกี่ยวกับศาสนาอื่นในพระไตรปิฎก : มโนทัศน์เรื่องพระเจ้ากับแนวคิดพุทธธรรมพหุนิยม An Analysis of Narratives Concerning Other Religions in the Tipitaka : The Concept of God and Buddhist Pluralism อาจารย์ เฉลิมวุฒิ วิจิตร สาขาวิชาสังคม วัฒนธรรม และการพัฒนามนุษย์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ แนวคิดพุทธธรรมพหุนิยมในคำสอนของพุทธทาสภิกขุ Buddhist Pluralist Ideas in Buddhadasa's Teachings อาจารย์ ชวนนท์ กาญจนสุวรรณ วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์ลำปาง

	ทัศนะต่อพุทธศาสนาของนักเขียนอินเดียในสังคมพหุวัฒนธรรม : กรณีศึกษาผลงานของพระภิกษุอานันท์ เกาส์ลยายัน และมหาบัณฑิตราหุล สางกฤตยายัน Hindi Writers' Perspectives on Buddhism in a Multicultural Society : Studies of the Works of Bhikshu Ananda Kausalyayan and Mahapandit Rahul Sankrityayan อาจารย์ กิตติพงศ์ บุญเกิด สาขาวิชาภาษาเอเชียใต้ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
15.30 – 16.00 น.	อภิปรายทั่วไป (รวม 3 บทความ) ผู้นำอภิปราย พระราชปริยัติมุนี, รศ.ดร. คณบดีคณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันเสาร์ที่ 8 สิงหาคม 2563

8.30 – 9.00 น.	เปิดห้องประชุมออนไลน์
9.00 – 10.20 น.	นำเสนอบทความ พิธีกรโดย อาจารย์ เฉลิมวุฒิ วิจิตร พุทธศาสนากับการสังเคราะห์ตนเข้ากับพหุวัฒนธรรมในสังคมจีนช่วง คริสต์ศตวรรษที่ 3-6 Buddhist Sinification and Multicultural Society in China during the 3th and 6th Century รศ.ดร.ปกรณ์ ลิ้มปณฺสรณ์ สาขาวิชาภาษาจีน คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พหุวัฒนธรรมกับการปฏิวัติ : ประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างพรรค คอมมิวนิสต์จีนกับขบวนการทางสังคมแนวพุทธ Multiculturalism and Revolution : The History of the Relationship between the Chinese Communist Party and Buddhist Social Movements รศ.ดร.วาสนา วงศ์สุรวัฒน์ ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

10.20 – 10.40 น.	อภิปรายทั่วไป (รวม 2 บทความ) ผู้นำอภิปราย ศ.ดร.ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ ศาสตราจารย์ด้านประวัติศาสตร์ อดีตคณบดีคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
10.40 – 12.00 น.	พักทานอาหารกลางวัน
12.00 – 14.00 น.	นำเสนอบทความ พิธีกรโดย อาจารย์ เฉลิมวุฒิ วิจิตร การปะทะสังสรรค์ของคติขงจื้อ เต๋า พุทธในตัวละครหงอคง ในวรรณกรรมไซอิ๋ว Interaction between Confucian, Daoist and Buddhist Thoughts in Sun Wukong in Journey to the West รศ.ดร.สุรสิทธิ์ อมรวิชช์ศักดิ์ สาขาวิชาภาษาจีน คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ “พุทธ” “เต๋า” “ขงจื้อ” เหมือนหนึ่งเดียว? ใน “ห้องสิน” วรรณกรรมเอกสมัยราชวงศ์หมิง Buddhist, Daoist and Confucian Thoughts as One? Reflections on “Fengshen Yanyi” (Investiture of Gods), A Leading Novel of the Ming Dynasty รศ.ดร.บุรินทร์ ศรีสมถวิล สาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และประยุกต์ศิลป์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย พุทธศาสนากับบทบาทสตรีในสังคมพหุวัฒนธรรมสมัยราชวงศ์ถัง Buddhism and the Role of Women in the Multicultural Society of Tang Dynasty ผศ.ดร.ศิริวรรณ วรชัยยุทธ สาขาวิชาภาษาจีน คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

14.00 – 14.30 น.	อภิปรายทั่วไป (รวม 3 บทความ) ผู้นำอภิปราย รศ.ดร.กนกพร นุ่มทอง สาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
14.30 – 14.40 น.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประทุม อังกูโรหิต ผู้อำนวยการศูนย์พุทธศาสนศึกษา กล่าวปิดงาน

หมายเหตุ อาจมีการปรับกำหนดการตามความเหมาะสม